

și N. Iorga una din dovezile hotărâtoare în problema autenticității¹. De aici strădania lui Russo de a demonstra contrariul. Contraargumentele lui Russo și ale partizanilor săi nu au, cum vom vedea, nici o valoare; dar ele au pus în lumină unele fapte importante, neobservate până atunci, din care se pot scoate concluzii interesante în legătură cu structura inițială a scrierii și cu etapele alcătuirii ei.

Romanski văzuse în *Rugăciunea lui Io Neagoe Voevod care a făcut la ieșirea sufletului său către domnul nostru Is. Hs. și ertarea care s-au ertat de către coconii săi și de către cocoane, și de către boiarii săi cei mari și cei mici, și de către alte slugi ale sale de către toate. Cu cuvinte de umilință*², un epilog al *Învățăturilor*. Dar, arată Russo, dacă acesta este epilogul, atunci de ce domnul cheamă pe «coconii săi», cînd știm sigur că la «ieșirea sufletului» său Neagoe nu mai avea decît un singur «cocon»: pe Teodosie? Chiar din *Învățăături* știm aceasta: în *Epistola lui Io Neagoe Voevod către moaștele mamei sale Neaga și ale fiilor săi Petru și Ioan și ale fiicei sale Anghelina. Cuvînt de umilință*, Petru și Ioan apar morți. Or, din fresca de la Argeș aflăm că Neagoe a avut trei fii și trei fiice. Înseamnă că falsificatorul nu avea cunoștință de situația familiei lui Neagoe, nu cunoștea acest amănunt... esențial³.

Observația — lăsînd la o parte concluzia — este perfect justă și nu se poate interpreta în nici un fel prezența pluralului, atît în titlu cit și în cuprinsul «Rugăciunii», decît prin existența a cel puțin doi din fii lui Neagoe atunci cînd s-a scris această bucată.

Constatăm însă că presupusul falsificator are cunoștințe foarte precise despre familia lui Neagoe: cînd redactează *Epistola* el știe că, la data aceea, domnul îngropase trei copii: pe Ioan, Petru și Anghelina. Este demn de reținut din tonul cuvîntării faptul că în vreme ce domnul apare nemîngiat și cu rana proaspătă în suflet atunci cînd vorbește de Petru, față de Ioan și Anghelina se arată resemnat, ceea ce ne duce la ideea că aceștia muriseră mai de mult.

Datele istorice adevărate ale acestei presupuneri, dîndu-ne posibilitatea să aflăm și cînd s-a scris epistola. Se păstrează un patrafrir donat minăstirii Xenofont de la Athos, unde Neagoe Basarab este înfățișat împreună cu soția lui Despina și cu trei fii și trei fiice⁴.

În 1519, Despina donează minăstirii Cruședol un felon pe care scrie:

Сѣе felonъ сътворѣ госпожде Деспина къ дни господа сѣоу(го) юу Нкѣо. Коекода и чьда нхъ Ѳеодосѣе и Петѣр и Стана и Рѣзанда къ лѣт(о) з. к. зѣ

¹ ST. ROMANSKI, *Mahnreden*, p. 193. N. IORGA, *Istoria literaturii romîne, Introducere sintetică*, p. 87: «Și adaug: călugărul ar fi trebuit să fie, pe lîngă toate, și foarte bine informat în ce privește familia lui Neagoe, să știe care au fost fiii lui, morți înainte de momentul cînd s-a alcătuit cartea și despre cari vorbește atît de duios. El ar fi trebuit să știe cine era mama lui, și ea plînsă în aceste frumoase rînduri de jelanie».

² În versiunea slavonă titlul nu s-a păstrat. În versiunea greacă este «Rugăciunea a prea luminatului și cucernicului domn Ioan Neagoe voevod și singur stăpînitor al Marii Ungrovlahiei către domnul nostru Iisus Hristos la ieșirea sufletului» (ed. V. Grecu, p. 223).

³ D. RUSSO, *Studii și critice*, p. 6

⁴ Patrafrirul a fost descris de N. P. Kondakov în *Памятники христианского искусства на Афоне*, Petersburg 1902, și reproduș prima dată de M. Beza, *Urme romînești în Răsăritul ortodox*, București, 1935. Kondakov citise «Elena» în loc de Despina și pe eroarea sa Marcel Romanescu a clădit o întreagă teorie genealogică. (Vezi *Neamurile lui Neagoe Vodă*, Craiova 1940). O reproducere fotografică mai nouă, dată de G. Millet în *Broderies religieuses de style byzantin*, Paris, 1939—1947, p. 32; pl. LXXVI, permite să se citească limpede numele cunoscut al doamnei lui Neagoe. Aceiași fotografie este reprodușă și de MARIA ANA MUSICESCU în *Portretul laic brodat în arta medievală romînească*, „Studii și cercetări de istoria artei“, IX, 1962, p. 55.